

VARIATIV O'QUV DASTURLAR TAHLILI

Ne'matullayeva Gulasal Yashnarovna

Pedagogika va Psixologiya ta'lim yo'nalishi 3 - bosqich talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17967642>

Annotatsiya. Tavsifiya etilayotgan yangi variativ dastur uch qismdan iborat bo'lib, ularning har biri maktabgacha yoshdagi bolalikning alohida bosqichiga bag'ishlangan: kichik, o'rta va katta guruhlarga bo'lingan holda tuzilgan. Dasturning asosiy maqsadi: sog'lom turmush tarzini ta'minlash, jismoniy sifatlarni rivojlantirish, boshlang'ich ixtisoslashuv, bolalarni umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishtirish, mavjudlikning yetakchi sohalari - insonlar, narsalar, tabiat dunyosi, bolaning o'zini harakatlar va tajribalar sub'ekti sifatida anglashga o'rgatishdan iborat. Maqolada yangi variativ dasturlar yaratish usullari va yo'llari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, jismoniy mashq, jismoniy mashg'ulotlar, sport o'yin elementlar, mashqlar, sayr, jismoniy mashg'ulotlar, harakatli o'yinlar, maktabgacha tarbiya, jismoniy sifatlari.

KIRISH

Respublikamizda keyingi yillarda maktabgacha ta'lim va ilm-fan tizimini tubdan isloh qilish bo'yicha keng miqyosdagi dasturiy tadbirlar, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlariga hamda xalqaro standartlar talablariga mos keladigan oliy ta'lim tizimini yaratish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda.

Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan isloh qilish va takomillashtirish, maktabgacha ta'lim muassasalarini davlat tomonidan boshqarishning samarali tizimini yaratish hamda uning moddiy-texnika bazasini mustahkamlash maqsadida so'nggi yilda qabul qilingan qat'iy chora-tadbirlar natijasida tizimda katta o'zgarishlar qilinmoqda. Shu bilan birga maktabgacha ta'lim tashkilotlarini yaxlit uzluksiz ta'lim tizimining muhim bo'g'ini sifatida yanada takomillashtirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmog'ini kengaytirish hamda moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, ularni malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlashga e'tibor kuchayib bormoqda.

Mustaqillik yillarida respublikamizda maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama intellektual, ma'naviy-estetik va jismoniy rivojlantiruvchi zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini ta'lim-tarbiya jarayoniga joriy etish, ularning maktabga tayyorgarlik darajasini tubdan oshirish maqsadida tadqiqotlar yaratish bugungi kunda dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Chunki "Qaysi sohani olmaylik, biz zamonaviy yetuk kadrlarni tarbiyalamasdan turib biron-bir o'zgarishga, farovon hayotga erisha olmaymiz. Bunday kadrlarni, millatning sog'lom genofondini tayyorlash, avvalo, maktabgacha ta'lim tizimidan boshlanadi. MTTda uzluksiz ta'limning birlamchi, eng asosiy bo'g'ini hisoblanadi.

ASOSIY QISM. Jismoniy tarbiyani kuchaytirish, bolalarning jismoniy sifatlarni rivojlantirishga qaratilgan yangi variativ dasturlar yaratish ta'lim sohasidagi islohotlarning muhim qismlaridan biridir.

Muammolarni hal qilish yo'llari: darslar, o'yinlar - darslar, yurishlar, gigiena protseduralari, sport tadbirlari, bayramlar, suhbatlar, hissiy jozibali shakllardan foydalanish, ota-onalar bilan ishlash bolalar salomatligini mustahkamlash va ularning jismoniy faolligini rivojlantirishga qaratilgan. O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlari "Ilk qadam" Davlat dasturi asosida faoliyat yuritadi.

Unda bolaning jismoniy rivojlanishiga katta ahamiyat qaratilgan, shu bilan birga bolaning kompetensiyalari bola organizmi rivojining sohalarini belgilashda birinchi o'rinda "jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzining shakllanishi"ga ham e'tibor qaratiladi.

Shunday ekan, biz tomonimizdan tavsiya etilayotgan variativ dasturda ham o'quv rejasida qo'yilgan jismoniy tarbiya mashg'ulotlari sonini haftasiga 5 kunga ko'paytirish zarurligi tavsiya qilinadi. Jismoniy mashqlar, toza havoda jismoniy mashg'ulotlar, sport o'yinlari elementlari va mashqlar, sayrda jismoniy mashg'ulotlar, harakatli o'yinlar va mashqlar, jismoniy mashg'ulotlar (sport zali yoki toza havoda) va bolani jismoniy jihatdan sog'lom qilishga qaratilgan harakatli o'yinlar va mashqlar sonini ko'paytirishni tavsiya etib, shu yo'nalishni e'tiborimizda tutdik.

"Ilk qadam" davlat o'quv dasturi namunasi asosida 3 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalar bilan o'tkaziladigan jismoniy tarbiya mashg'ulotlari rejasi"da "Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish" ga dushanba kuni, "Qomatni to'g'ri usullar bilan yurishga, yugurishga o'rgatish"ga esa chorshanba kuni belgilangan. Bizningcha, jismoniy mashg'ulotning samaradorligini oshirish, bolalarni yoshligidan sog'lom va baquvvat qilib tarbiyalash uchun rejaga o'zgartirish kiritish kerak bo'ladi.

Chunki O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning kichik yoshdagi bolalarni tarbiyalash va ta'lim berish bo'yicha butunjahon konferensiyasidagi nutqida shunday deyiladi: "Bu borada, avvalambor, yoshlar va bolalarga e'tibor va amaliy g'amxo'rlik ko'rsatish, ularni jismoniy va ma'naviy barkamol etib tarbiyalashga alohida ahamiyat qaratmoqdamiz.

Bolalarnikichik yoshdan boshlab rivojlantirish, ularning o'qishi uchun munosib shart- sharoitlar yaratish orqali kelajakda yoshlarning o'zligini to'la namoyon etishiga mustahkam zamin yaratyapmiz. Zero, bu ezgu maqsadimiz yo'lida sarflangan investitsiyalar ertaga bir necha barobar ortig'i bilan qaytishiga shubha yo'q". Shunday ekan, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida jismoniy mashg'ulotning turli shakllaridan foydalanish bolalarning sog'ligi, kelajagi uchun zamin yaratishi shubhasiz.

METODLAR. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy mashqlar vositasida jismoniy sifalarini rivojlantirish jarayoni mazmuni, metodlari, shakllari, vositalari, texnologiyalari tadqiqida nazariy: analiz, sintez, pedagogik tahlil; kuzatish kabi tadqiqot usullaridan foydalanildi. "Yangi O'zbekiston bolasi" dasturining "Ilk qadam" Davlat dasturidan farqi shundaki, "Ilk qadam" Davlat dasturi bolaning rivojlanish sohalarini kompetensiyalari besh qismdan iborat qilib ko'rsatilgan. Bolaning kompetensiyalari bola rivojining quyidagi sohalarida belgilanadi:

1. Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzining shakllanishi
2. Ijtimoiy-hissiy rivojlanish
3. Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari
4. Bilish jarayonining rivojlanishi
5. Ijodiy rivojlanish.

XULOSA.

O'yin va jismoniy tarbiya jarayonida bolalarda chaqqonlik, tezlik, kuch va chidamlilik rivojlanadi. 3 yoshdan 5 yoshgacha bo'lgan yosh guruhi beqaror e'tiborga ega va osongina chalg'itiladi. Shu munosabat bilan mutaxassislar taqlid va o'ynoqi tabiatdagi mashqlarni ko'rsatishni, ularni so'zlar bilan birlashtirishni tavsiya qiladilar. Boshlang'ich maktabgacha yoshdagi bolalar o'zlarining fiziologik xususiyatlariga ko'ra mashqlardan tezda charchashadi, ammo bu charchoq juda tez ketadi.

Sport bilan shug'ullanayotganda, turli mushak guruhlari uchun mashqlarni almashtirish muhimdir. Jismoniy mashqlarni tashkil qilishda siz mushak-ligament tizimining fiziologiyasini eslab qolish va jismoniy faoliyatni qat'iy ravishda dozalash va tez-tez tanaffus qilish kerak.

Yuk kuchli bo'lishi kerak, lekin ortiqcha emas.

Maktabgacha yoshdagi bolalar juda faol va bezovta. Harakatlar tez va impulsiv, qo'zg'alish jarayonlari boshqa jarayonlaridan ustun bo'lganligi sababli diqqat beqaror.

Natijada, yurak-qon tomir va nafas olish tizimlariga yuk ortadi. Bola uchun faol mashqlarning yaxshi tuzilgan tizimi mushak-skelet tizimini, yurak-qon tomir tizimini mustahkamlashga yordam beradi va immunitet tizimini faollashtiradi. Markaziy asab tizimining ishi normallasadi, jismoniy faollik epchillikni rivojlantirishga yordam beradi va nafas olish tizimining funksionalligini yaxshilaydi. Bolalarning iloji boricha ochiq havoda ekanligiga ishonch hosil qilish kerak.

Bu kattalar va birinchi navbatda, ota-onalar bola uchun to'liq jismoniy rivojlanishini ta'minlaydigan qulay muhitni yaratishga g'amxo'rlik qilishlari shart. Ma'lumki, muntazam jismoniy tarbiya bolalarning immunitetini oshiradi, bu esa keyinchalik tananing yuqumli kasalliklarga chidamliligini oshiradi. Bolalarni erta yoshdan boshlab havo va quyosh vannalarini qabul qilishni va barcha turdagi suv protseduralarini bajarishni o'rgatish muhimdir.

"Yangi O'zbekiston bolasi" dasturi uchta qismdan iborat bo'lib, ularning har biri maktabgacha yoshdagi bolalikning alohida bosqichiga bag'ishlanganligi bilan ajralib turadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning "Kichik yoshdagi bolalarni tarbiyalash va ta'lim berish" bo'yicha butunjahon konferensiyasidagi nutqi. "Yangi O'zbekiston", 2022 yil, 16 noyabr, № 234.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-3261- sonli qarori. 2017 yil.
3. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha tarbiya Konsepsiyasi. – T.: 1992.
4. «Uchinchi ming yillikning bolasi» tayanch dasturi.
5. Mirziyoev Sh.M. "Kichik yoshdagi bolalarni tarbiyalash va ta'lim berish bo'yicha butunjahon konferensiyasi"dagi ma'ruza. "Yangi O'zbekiston", 2022 yil, 16 noyabr,
6. № 234.
7. "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim muassasasining Davlat o'quv dasturi. Toshkent – 2018.
8. Kolgina Karina Aleksandrovna <https://moluch.ru/conf/ped/archive/144/6515/>
9. Nuriddinova M. M. Maktabgacha ta'lim muassasalarida jismoniy hujjatlar majmui – Toshkent "Muxarrir". 2013.
10. Salimov G.M. Maktabgacha ta'lim muassasalarida ertalabki gimnastika mashg'ulotlarining o'rni "Nozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar" Xalqaro miqiyosi dagi ilmiy amaliy-anjuman www.openscience.uz 2022, 28-29 aprel.